

Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5959 / 22.12.2006

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM**

PROGRAME ȘCOLARE PENTRU CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

LIMBA ȘI LITERATURA TURCĂ

CLASA A XII-A

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 5959 / 22.12.2006

București, 2006

NOTĂ DE PREZENTARE

Pe parcursul ciclului superior al liceului (segment aparținând învățământului postobligatoriu), prin disciplina *limba și literatura turcă* se urmărește consolidarea competențelor de comunicare ale elevilor, indispensabile în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională. O notă specifică acestui ciclu de școlaritate este dezvoltarea competenței culturale a elevilor, ceea ce implică un demers de contextualizare istorică și culturală a fenomenului literar. De asemenea, prin studiul limbii și al literaturii turce se urmăresc valori și atitudini care să contribuie la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotate cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică.

Programele pentru clasele a XI-a și a XII-a sunt unitare din punctul de vedere al competențelor generale, al setului de valori și atitudini urmărite pentru acest segment de școlaritate și al principiului de organizare al conținuturilor pe durata celor doi ani de studiu. Programa este structurată pe aceleași domenii de conținut incluse în programele pentru clasele a IX-a și a X-a: „Limbă și comunicare“ și „Literatură“.

Finalitățile disciplinei se reflectă nemijlocit în competențele generale și în setul de valori și atitudini enunțate în prezenta programă, din care derivă întreaga structură curriculară: **competențe specifice, conținuturi ale învățării, sugestii metodologice.**

Continuitatea față de programele anterioare de limba și literatura turcă (pentru învățământ primar, gimnazial și ciclul inferior al liceului) este asigurată prin paradigma comunicativ-funcțională a disciplinei. Aceasta presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al literaturii în vederea consolidării competențelor de comunicare orală și scrisă și a deprinderilor de lectură (capacitatea de a înțelege și interpreta textele, de a fi un cititor competent și autonom, capacitatea de a înțelege dintr-o perspectivă personală viziunea despre lume, despre condiția umană sau despre artă exprimate în textele studiate).

Specificul acestui segment de școlaritate poate fi configurat în trei dimensiuni: valorificarea achizițiilor lingvistice anterioare în producerea și în receptarea textelor / sistematizarea achizițiilor lingvistice la filiera vocațională; focalizarea pe formarea deprinderilor și competențelor de documentare ale elevilor; formarea competențelor de lectură ale cititorului avizat, capabil să sintetizeze trăsăturile definitorii ale unei epoci culturale / ale unui curent cultural sau literar și capabil să contextualizeze, să încadreze într-un context cultural larg textele studiate, să identifice apropierile dintre un text literar și curentele / doctrinele estetice la care poate fi raportat sau particularitățile care-l individualizează în raport cu acestea. În clasele gimnaziale și în ciclul inferior al liceului, textele literare au fost studiate preponderent din perspectivă structurală.

Programele pentru clasele a XI-a și a XII-a sunt structurate pe principiul cronologic al fenomenului literar/cultural. Astfel, programa cuprinde câteva epoci mari, iar fiecare epocă va fi abordată din perspective diverse.

Trăsăturile programei de limba și literatura turcă pentru clasele a XI-a și a XII-a sunt următoarele :

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul ciclului superior al liceului, în continuitatea celor anterioare, din gimnaziu și din ciclul inferior al liceului;
- adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe formarea de competențe și atitudini, cu valențe ulterioare de actualizare și de extindere;
- diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul-țintă;
- echilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale;
- îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și de producere a mesajului;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative, conform căreia accentul este pus pe aspectele concrete ale utilizării limbii;
- structurarea conținuturilor din domeniul literaturii conform principiului cronologic ;
- abordarea diferențiată și diversă a epocilor / curentelor indicate în programă prin: texte literare pentru studiu aprofundat, studii de caz, curente literare sau culturale, dezbateri ;
- abordarea integrată a domeniilor disciplinei: textul literar studiat sau temele propuse din domeniul literaturii devin nuclee care generează discutarea unor probleme de limbă (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă) sau exersarea / practicarea comunicării (orale și scrise).

În baza prevederilor ordinului ministrului educației și cercetării nr. 5718/ 22.12.2006, privind aprobarea planurilor-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, disciplina *limba și literatura maternă* poate beneficia, la clasa a XII-a, de următoarele alocări orare:

- în trunchiul comun, 3 ore pe săptămână – la toate filierele, profilurile și specializările/ calificările profesionale;
- în curriculumul diferențiat de tip A, 1 oră pe săptămână – la filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie,
- în curriculum diferențiat de tip B, 1 oră pe săptămână – pentru alte filiere, profiluri sau specializări.

În aceste condiții, programa școlară de *limba și literatura turcă* pentru clasa a XII-a prezintă distinct:

- oferta educațională a disciplinei pentru trunchiul comun (TC), precizând competențele specifice și conținuturile asociate acestora – care sunt obligatorii pentru toate filierele, profilurile și specializările/ calificările profesionale;
- oferta educațională a disciplinei pentru curriculumul diferențiat de tip A (CD de tip A*), specificând – pentru unele dintre competențele specifice de trunchi comun – conținuturi ale învățării, marcate prin asterisc (*), care sunt obligatorii numai pentru specializarea filologie din cadrul filierei teoretice, profil umanist;
- oferta educațională a disciplinei pentru curriculumul diferențiat de tip B (CD de tip B*), specificând – pentru unele dintre competențele specifice de trunchi comun – conținuturi ale învățării, marcate prin două asteriscuri (**), pentru celelalte situații.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii turce în diferite situații de comunicare
2. Comprehensiunea și interpretarea textelor
3. Situarea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale / literare
4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare
5. Identificarea elementelor specifice culturii turce în context multi- și intercultural

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii turce
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Abordarea flexibilă și tolerantă a opiniilor și a argumentelor celorlalți
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI ASOCIATE ACESTORA

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii turce în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD*)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
1.1. Aplicarea cunoștințelor de limbă în receptarea mesajelor orale și scrise cu identificarea componentelor specifice mesajului și explicarea normelor utilizate	- particularități de limbaj și rolul contextului în crearea atmosferei unui text literar - elemente de limbaj cu rol în plasticitatea poetică	- *identificarea categoriilor morfosintactice care personalizează discursul autorului	- **compararea particularităților de limbaj cu rol în creionarea atmosferei textului literar
1.2. Utilizarea achizițiilor lingvistice, cu accent pe aspectele normative și adecvarea lor personalizată la context	- norma literară în utilizarea personalizată a achizițiilor lingvistice conform cerințelor contextuale clar formulate - influențe lingvistice reciproce între limba turcă și limba română	- *identificarea registrului stilistic dintr-un text literar prin delimitarea elementelor pivot și a câmpurilor semantice generate	- **compararea și utilizarea personalizată a valențelor stilistice ale unor categorii morfologice în diverse tipuri de discurs literar
1.3. Utilizarea adecvată a strategiilor de comunicare orală în monolog și dialog din perspectiva dezvoltării contextuale a mesajului	- strategii de comunicare în funcție de contexte variabile	- *parametrii comunicării și adecvarea lor la un tip de context conform cerinței	- **discurs specializat
1.4. Investigarea și utilizarea adecvată a tehnicilor de redactare în vederea comunicării eficiente	- modalități de comunicare eficiente în diverse tipuri de comunicare - traduceri realizate în scopul documentării asupra unei teme	- *redactarea unor recenzii, selecții, cronici din domenii conexe sau complementare literaturii - *traduceri din texte de specialitate	- **realizarea documentației aferente unui domeniu - ** traduceri din texte de specialitate

2. Comprehensiunea și interpretarea textelor

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD*)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.1. Adecvarea strategiilor de lectură în vederea înțelegerii particularizante a specificului textului literar	- strategii de lectură adecvate textelor studiate - constante și variabile în construcția subiectului din textele narative cu identificarea variabilelor - <i>Imaginea orașului în literatură (studiu de caz)</i>		
2.2. Analiza pe baza unor jaloane clar formulate a viziunii despre lume, condiție umană, artă, în textele literare studiate și în celelalte arte	- specificul viziunii despre lume în textele literare, nonliterare sau în alte arte <i>Individul și societatea (studiu de caz)</i>	- *, **câmp interacțional între experiența textului și experiența contextului social	

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD*)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.3. Interpretarea personalizată a textelor studiate și identificarea strategiilor comune sau diferențiatoare a experienței de lectură în abordarea textelor literare	- lectură selectivă critică / creativă prin prisma propriilor valori - strategii de lectură în cadrul unui grup de lucru		

3. Situația în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale / literare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
3.1. Argumentarea relației dintre opera literară studiată și contextul cultural din diverse perspective structurale	- curente culturale / literare – context istoric, social-politic, evenimențial ce determină câmpuri interferențiale în textul literar - <i>Personajul feminin în operele literare (studiu de caz)</i>	- *încadrarea elementelor de civilizație și cultură în contextul general al epocii	
3.2. Integrarea cunoștințelor privind limba și literatura maternă într-o viziune coerentă asupra fenomenului cultural turcesc, cu identificarea nivelurilor de acumulare (programatice) în secolul al XX-lea	- curente literare și culturale care jalonează dezvoltarea fenomenului literar turcesc (literatura până în 1940, literatura de după 1940) - <i>Mentalități rurale (studiu de caz)</i>	- * <i>Tradiție și inovație în poezia turcă (studiu de caz)</i>	
3.3. Asocierea unor texte / curente literare reprezentative pentru cultura turcă cu texte / curente din literatura universală	- curente culturale / literare care creionează ansamblul conceptual pe care se dezvoltă literatura turcă - elemente comune și diferențiatoare între texte din literatura turcă și literatura universală	- * <i>Articulare pe structuri occidentale (studiu de caz)</i>	
3.4. Identificarea unor tehnici de documentare și cercetare adecvate unei teme	- fișe de lucru, materiale documentare, planuri secvențiale în realizarea documentării		

4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
4.1. Adecvarea tehnicilor și a strategiilor argumentative, în comunicări scrise sau orale	- eseu argumentativ privind îmbinarea variantelor cantitative (structurale) și calitative (stilistice) ale textelor literare - dezbateri: <i>Specificul național</i>		

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
4.2. Selecția și evaluarea unor argumente diferite în vederea formulării unor judecăți proprii	- argumente personalizate construite pe criterii clar formulate - evaluarea și selecția argumentelor într-un eseu structurat	- *judecăți proprii conform criteriilor stabilite privind selecția argumentelor	

5. Identificarea elementelor specifice culturii turce în context multi- și intercultural

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
5.1. Adecvarea tehnicilor de analiză a elementelor de cultură turcă specifică curentelor literare și compararea acestora cu elemente din cultura română și universală	- paralelă, eseu liber, dezbateri	*, ** <i>Specificul minoritar dobrogean (dezbateri)</i>	
5.2. Compararea pe baza unor criterii clar formulate a elementelor comune culturii minorității și culturii naționale cu elemente specifice	- texte din literatura maternă și cea națională - diversitatea formelor structurale ale celor două culturi; tendințe actuale	- *, ** rezultatul unei cercetări, documentări de tip informativ	

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

A. Conținuturi din domeniul literaturii

Perioada anilor 1900 –1940

- Studiu de caz: Imaginea orașului în literatură (Faruk Nafiz Kısakürek, Memduh Şevket Esendal)
- Studiu de caz: Personajul feminin în operele literare (Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar)
- Studiu de caz: Mentalități rurale (Reşat Nuri Güntekin)
- Curente culturale / literare: naționalist (Milli Edebiyat Akımı, XX.yuzyıl Türk Edebiyatında Bağimsızlar, Milli Edebiyat Akımının Etkileri) – prezentare sintetică
- Curente culturale / literare : perioada republicii (Cumhuriyet Dönemi) – prezentare sintetică
- Dezbateri : Specificul național , *, **Specificul minoritar dobrogean

Poezia și proza – se vor studia 4/*5 texte de bază (1 roman/*2 romane și 3 poezii). Pentru sugestii, puteți consulta lista de mai jos:

Sanat (Faruk Nafiz Çanlıbel)

Kaldırımlar (Necip Fazıl Kısakürek)

Eskici (Gurbet Hikayeleri) (Refik Halit Karay)

Dokuzuncu Hariciye Koğuşu (Peyami Safa)

Hayat Ne Tatlı (Memduh Şevket Esendal)

Çalıkuşu (Reşat Nuri Güntekin)

Sinekli Bakkal (Halide Edip Adıvar)

Tuna Yalılarından Hatırlayışlar (İsmail Habib Sevük)

Tac Mahal (Burhan Felek)

Kanlıca'daki Yalı (Abdülhak Şinasi Hisar)

Perioada 1940 până în prezent

- Studiu de caz : Individul și societatea
- Curente culturale / literare : postmodernismul
- *Studiu de caz : Articulare pe structuri occidentale
- *Studiu de caz: Tradiție și inovație în poezia turcă

Texte de bază – 3 romane și 4 poezii. Pentru sugestii, puteți consulta lista de mai jos:

Bayrak (Arif Nihat Asya)	Uyku (Orhan Kemal)
Naat (Arif Nihat Asya)	Devlet Ana (Kemal Tahir)
Bir Yolcuyla (Necmettin Halil Onan)	Küçük Ağa (Tarık Buğra)
Anlatamıyorum (Orhan Veli Kanık)	İnce Memed (Yaşar Kemal)
Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor (Fazıl Hüsni Dağlarca)	Huzur (Ahmet Hamdi Tanpınar)
Otuz Beş Yaş (Cahit Sıtkı Tarancı)	An Gelir (Attila İlhan)
Bingöl Çobanlarına (Kemalettin Kamu)	Bir Adam Yaratmak (Necip Fazıl Kızakürek)
Mona Roza (Sezai Karakoç)	Korkunç Yıllar (Cengiz Dağcı)
Bursa'da Zaman (Ahmet Hamdi Tanpınar)	Yılkı Atı (Abbas Sayar)
Son Kuşlar (Sait Faik Abasıyanık)	Kilit (Mustafa Necati Sepetçioğlu)

Pornind de la textele de bază studiate, profesorii vor alege și conținuturile potrivite din domeniul „limbă și comunicare“, conform recomandărilor programei.

B. Conținuturi din domeniul comunicare

- tehnici de documentare folosite pentru realizarea referatelor, a proiectelor pe baza cărora se vor realiza studiile de caz
- eseul structurat și eseul nestructurat - etapele redactării, autoevaluarea
- structuri discursive în textele literare și nonliterare (nativ, descriptiv, argumentativ, informativ)
- prezentarea orală a rezultatelor unei cercetări, documentări pe o temă dată
- strategii specifice folosite în monolog și dialog
- construirea unei argumentații într-o dezbatere
- adecvarea discursului oral la situații de comunicare diverse
- *, ** traduceri din texte de specialitate
- **discurs specializat

C. Conținuturi din domeniul limbii (aspecte normative)

- norma literară - uzul diversificat al limbii literare, sensul evoluției limbii literare; variante libere
- registre stilistice
- neologisme împrumutate sau formate în interiorul limbii
- variante ortoepice; variante ortografice; variante morfologice
- influențe lingvistice reciproce între limba turcă și limba română

Nr. minim de texte pentru studiu : 11 / 12* texte.

Studii de caz : 4-6*

Dezbateri: 1 / *, **2

SUGESTII METODOLOGICE

Orientarea studiului către elev. Profesorii vor lua ca reper nevoile reale ale elevilor, adaptându-și demersurile didactice în funcție de acestea. Finalitățile disciplinei se realizează eficient prin centrarea pe procesul învățării, pe activitatea elevului. De aici decurge necesitatea de a pune accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune în rezolvarea unor sarcini de învățare concrete. În activitatea la clasă, profesorii vor respecta programa școlară și vor folosi manualele ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează.

Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării. Având în vedere că programa are la bază competențe generale și specifice, conținuturile trebuie înțelese ca mijloace de realizare a finalităților disciplinei. În ceea ce privește producerea de mesaje scrise și orale se vizează competențe procedurale care să poată fi exersate pornind de la textele literare studiate sau în realizarea studiilor de caz și a dezbaterilor propuse de programă. Problemele de limbă vor fi abordate în directă legătură cu textele studiate, astfel încât elevii să înțeleagă rolul acestora în comunicare. În același timp, se va urmări felul în care elevii integrează în mod corect și adecvat achizițiile lingvistice în propria exprimare, orală și scrisă.

Diversificarea metodelor și instrumentelor de evaluare. O eficiență sporită a învățării poate fi asigurată prin diversificarea tipurilor de evaluare aplicate în procesul didactic. Este recomandabil ca profesorii să folosească în mod adecvat scopurile educaționale toate tipurile de evaluare : inițială, continuă și sumativă, evaluare de proces, de produs și de progres. De asemenea, pentru a-i motiva pe elevi, se vor folosi metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, portofoliul, autoevaluarea. Pentru realizarea studiilor de caz se vor folosi investigația și proiectul ca metode complementare de evaluare.

Există riscul ca unii profesori să abordeze într-un mod preponderent tradițional aspectele legate de istoria literaturii turce și de contextul socio-istoric, cultural sau evenimential al unor momente importante ale acesteia. Tocmai de aceea, programa impune realizarea unor studii de caz și a unor dezbateri care, alături de studiul aprofundat al textului, trebuie să constituie activități care să-i implice pe elevi în propria învățare. Parcursul istoric al literaturii implică, pe lângă cunoașterea unor repere ale fenomenului cultural turcesc sau formarea unei imagini de ansamblu asupra acestuia, și exersarea gândirii critice și autonome a elevilor, dezvoltarea competențelor de comunicare și de lectură pe marginea textelor sau curențelor studiate. Prezentăm în continuare felul în care ar trebui să se desfășoare diferitele activități didactice prevăzute în programă.

Studiu de caz – presupune o etapă pregătitoare, în care elevii primesc bibliografie, sugestii pentru dezvoltarea temei sau sarcini de lucru concrete pentru explorarea temei; după o documentare prealabilă, elevii vor realiza o prezentare generală a temei, cu inserarea unor fragmente din texte ilustrative. Studiul de caz se poate realiza prin investigație sau prin proiecte elaborate de grupe de 4-6 elevi (1-2 grupe pentru fiecare studiu de caz). Studiile de caz vor fi repartizate grupelor încă de la începutul anului școlar. Fiecare prezentare va fi urmată de discuții cu toată clasa, în care colegii pot cere lămuriri, pot comenta aspectele care li s-au părut interesante și pot evalua activitatea grupelor.

Dezbateri – presupune indicarea, de către profesor, a coordonatelor discuției și a unei bibliografii minimale. Dezbateri se realizează în clasă, cu participarea a câte două echipe (echipa afirmatoare și echipa negatoare). Profesorii și elevii sunt deja familiarizați cu dezbateri, din clasa a X-a. Sugerăm ca dezbateri să fie urmată de un exercițiu de reflecție al fiecărui elev, concretizat în realizarea unui eseu pe tema dezbaterii realizate în clasă. Această modalitate de a încheia o dezbateri are în vedere ca elevii să-și clarifice ideile puse în discuție și să-și poată formula un punct de vedere propriu pornind de la informațiile culese, de la argumentele și contraargumentele valorificate în cadrul dezbaterii.

Abordarea textelor de bază – presupune combinarea perspectivei hermeneutice și a celei contextuale. Recomandăm ca activitățile de învățare să se bazeze pe lucrul cu textul și să fie orientate înspre consolidarea deprinderilor de lectură, cu un accent pus pe ce înțeleg elevii din textul citit și pe felul în care interpretează și argumentează aceștia semnificațiile unui text în funcție de cele două perspective.